

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

*Den skal tidlig krøkes som
skal bli krenket resten av
livet*

HAUK

DAGENS SUKK

Det neste tiåret vil vise om Kinas økonomiske modell har vært bærekraftig.

Markedsleninisme

Chr. Anton Smedshaug

**KRON
OG MYNT**

Denne høsten er det førti år siden Deng Xiaoping (1904–1997) overtok som president i Kina og i desember 1978 innledet økonomiske reformer gjennom etablering av frihandelsområder i Sør-Kina. Knappt noen hendelse har betydd mer i etterkrigstiden enn Kinas overgang til en hittil ukjent form for økonomisk organisering – markedsleninisme. Det kan sees på som en økonomisk praksis der ingen vet hvor staten slutter og markedet begynner, men som har vist seg langt mer effektiv – til nå – enn den markedsliberalisme som Vesten har praktisert siden murens fall i 1989.

Og kineserne har vært smarte: De har utnyttet et vindu for industrialisering som oppsto i ly av Vestens tøylesløse overgang fra en sosial markedsøkonomi (1.0), som var rimelig balansert, til en nyliberal markedsøkonomi (2.0) i etterkant av murens fall og Sovjets oppløsning. Kina utnyttet da vestlige lands og de store selskapers globaliseringsvilje til å begynne vareproduksjon i Kina med basis i billige hender. Varer som Vesten importerte med penger de etter hvert ikke hadde.

De vestlige lederne trodde på sin side at murens fall var historiens endepunkt og at også markedsøkonomi 2.0 var uslåelig, slik markedsøkonomi 1.0 hadde vært suveren vis-à-vis sovjetisk planøkonomi. Men det var ingen seiersstrategi som fulgte etter murens fall; det kom en ren markedsøkonomi, 2.0, tuftet på en naiv tro på usårbarhet og vestlig overlegenhet.

Kinas strategi har levert mellom seks og tolv prosent årlig vekst, og flere hundre millioner mennesker har fått et bedre liv. Landet er industrialisert, og som stat er Kina langt på vei en utviklet økonomi, dog med tilbakeleggende områder. Kina er blitt verdens største eksportør av varer, sitter med større handelsoverskudd enn noe annet land og har seilt opp som en mulig stormakt – så Kinas markedsleninisme definert av Xiaoping har vært særdeles vellykket.

Men etter 40 års suksess er framtida langt mer uviss. Dagens stadig sterkere president, Xi Jinping, leder en økonomi som skal omformes fra eksport og investeringsdrevet forbruk, til høyere privat forbruk, lavere eksportavhengighet og mindre investeringer i bygg, anlegg og infrastruktur.

Kina har kanskje vært den mest investeringsdrevne økonomien i historien. Investeringene har i de siste årene

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS, KNUTLØVÅS@GMAIL.COM

utgjort mellom 40 og 50 prosent av BNP, mens det private forbruket er på rundt 35 prosent av den totale økonomien. Til sammenligning har USAs private forbruk ligget på om lag 70 prosent. Ingen av delene er bærekraftig, men det er i hver ende av skalaen. I Kina har man overinvestert i infrastruktur, mens det i

«Kina har kanskje vært den mest investeringsdrevne økonomien i historien»

Vesten har gått motsatt vei med forfall i infrastruktur og produksjon.

Vestens grøft er kanskje på disse områdene dypere enn Kinas – likevel er de samlede vanskene i Kina ikke nødvendigvis mindre. I tillegg taler mye for at Kina har verdens største boligboble med antatt 50 millioner tomme boliger i urbane strøk, og under en tredjedel av solgte boliger var primærboliger i fjor, resten var spekulasjon. Når vi i tillegg vet at Kina er den staten som har økt gjelda mest siden finanskrisen, er den økonomiske usikkerheten høy.

Utfordringene er også store knyttet til kapitalflukt, korrupsjon, miljødelegering og kommunistpartiets økende overvåking og ensretting. Kinas demografi preges videre av lave barnetall og en raskt aldrende befolkning. Kanskje er Kina lik Japan, som alle trodde ville overta verden på 1980-tallet, bare at de

ligger en generasjon etter?

Trump-administrasjonens straffetoll mot Kina har videre rammet landet hardere enn forventet, noe som ikke er overraskende da USAs import fra Kina er mye høyere enn omvendt. Ikke bare det, her er både demokrater og republikanere enige, og viljen til å stramme inn ytterligere overfor Kina er betydelig. Nå skjer en tydelig reorientering, som føres av anglosakserne gjennom dagens administrasjon i USA og valget om å forlate EU i Storbritannia.

Markedsøkonomi 2.0, som tapte kampen mot markedsleninismen til Xiaoping, er i ferd med revideres til en versjon 3.0, som rustes for konkurransen mot markedsleninismen til Jinping.

Den neste økonomiske krisen vil gi svar på hvor sterk Kinas økonomi var, hvordan landet greide å løse de nevnte utfordringer og om Vestens kapitalisme greide å revidere seg selv – eller om sistnevnte etter flere århundres dominans, har møtt et sterkere system. Det neste store (etterkrigs) oppgjøret vil bli markedsleninisme i Jinping-versjon – versus markedsøkonomi 3.0.

Chr. Anton Smedshaug, daglig leder i AgriAnalyse
christian.anton.smedshaug@agrianalyse.no

Økonomene Morten Jerven, Erik S. Reinert, Rune Skarstein, Chr. Anton Smedshaug, Ebba Boye og Marie Sneve Martinussen skriver onsdager i Klassekampen.

PÅ TEPPE

Den brente jord

I vår ildsprutende serie **Treffende Sammenlikninger** har vi kommet til Finnmark Senterpartis stortingsrepresentant **Geir Iversen**, som i Nationen kommenterer tvangsfusjonen med Troms:

– Det er nesten på linje med det tyskerne gjorde i Finnmark under krigen, da de tok Finnmark og brant ned alt.

«Har du fyr», som de synger nordpå.

Skremt, ja

Den kjente investoren **Trygve Hegnar** advarer i Finansavisen på det

Stakkars Trygve

sterkeste mot Rødts forslag om arveavgift og formuesskatt: **Fredriksen, Hagen, Reitan, Johansson, Røkke, Andresen, Wilhelmsen, Halvorsen, Witzøe og Stordalen har all grunn til å se rødt.**

Og Hegnar, da.

Ekkokammer

Atlantehavskomiteen inviterer til bokbad, der **Sten Inge Jørgensen og Kjetil Wiedswang** skal snakke om Jørgensens bok **«Vi som elsker Europa – et nytt EU for en ny tid»**.

Her ligger det an til nådeløse meningsutvekslinger.

Arme mann

Dagens Næringslig melder at eienomsinvestoren Ivar Tollefsen **kan miste 600**

Stakkars Ivar

leiligheter med kommunal forkjøpsrett.

Da vil han bare ha 35.900 leiligheter igjen.

Ikke uventet

NTB melder: **Fire av ti bønder dropper bilbelte i traktoren.**

Det er heller ikke mange som bruker traktorbelte i bilen.

Gode navn

Journalist **Per Øyvind Fange** skriver om Orderud-saken for NRK.

teppet@klassekampen.no